

SPREKERS HOUTDAG 2006

ARCHITECTUUR VAN DRIE CONTINENTEN

Centrum Hout brengt op Houtdag 2006 enkele bijzondere architecten bij elkaar op een al even bijzondere locatie: de Beurs van Berlage te Amsterdam. Uit Nederland komen Jaco D. de Visser en Liesbeth van der Pol, uit Australië en de Verenigde Staten respectievelijk Richard Lepastrier en James Cutler. Het evenement, waarop tevens de winnaars van Houtprijs 2006 worden bekendgemaakt, vindt plaats op 8 maart a.s.

Voor architecten is de Houtdag, onder de titel *Design & Construction*, een gebeurtenis die ze niet mogen missen. Ontwerpen in hout neemt een steeds hogere vlucht, zodat het belangrijk is daarmee op gelijke hoogte te blijven. De vier architecten doen uitgebreid verslag van hun bevindingen met het eigenzinnige materiaal hout dat door z'n veelsoortigheid en veelkleurigheid haast menselijke eigenschappen heeft. Lepastrier en Cutler ontwerpen

vrijwel uitsluitend in hout, terwijl De Visser en Van der Pol ook beton en staal op hun palet hebben. De eerste twee kunnen zo hun rijke ervaringen met hout delen, terwijl de andere twee duidelijker het contrast met andere materialen kunnen aangeven. Bovendien spreken beide Nederlanders over iets wat tot voor kort in Nederland nauwelijks voorkwam: meerlaagse houtbouw.

Houtdag 2006 wordt geopend door Pieter van Geel, staatssecretaris van VROM. Daaraan voorafgaand krijgt hij het nieuwe *Beleidsplan VVNH 2006-2009*. 'De wortels van hout' aangeboden. Zie over dit beleidsplan de rubriek Nieuws. Zie voor het verdere programma de los bijgevoegde uitnodiging in dit nummer.

De Houtdag wordt gesponsord door de Vereniging Van Nederlandse Houtondernemingen (VVNH) te Almere en de American Hardwood Export Council (AHEC) te Londen.

Cutler: prachtig gestaffelde deuren in het Pacific Northwest Guesthouse in Medina, Washington.

FOTO'S: WWW.JOHNLEWISHMARSHALL.COM

JACO D. DE VISSER: *Huis de Wiers Vreeswijk*

Huis de Wiers van Jaco D. de Visser. Een nieuwe opbouw in hout volgens de historische contouren en grandeur.

De hoofdconstructie bestaat uit gelamineerd vuren kolommen en liggers. Korbelen in de oksels verzorgen de dwarsstabiliteit.

De spits wordt afgebeten door Jaco D. de Visser van het gelijknamige architectenbureau in Utrecht. Het bureau werkt aan een breed scala opdrachten: architectuur, stedelijke (her)ontwikkeling, vastgoedoptimalisatie en conceptontwikkeling. Sinds de oprichting in 1986 is een eigen visie ontwikkeld met als centrale begrippen helderheid, maakbaarheid en integratie van constructie en installaties, omgeving en gebouw.

Rond deze tijd wordt Huis de Wiers in Vreeswijk opgeleverd, een vijfdeurs gebouw in hout. Feitelijk gaat het om een moderne replica van wat er eens stond: een huis onder dezelfde naam uit omstreeks 1654, dat het noordelijk herkenningspunt van Vreeswijk was. Rond 1900 vestigde er zich een scheepswerf, die de locatie grondig vergroef voor een haven, helling en opslag; alleen het souterrain herinnerde nog aan de rijke geschiedenis. Om vergetelheid uit te schakelen, ontwikkelde De Visser een restauratieconcept voor de restanten tezamen met een nieuwe opbouw in hout volgens de historische contouren en grandeur (twee beuken met twee zadeldaken). De bestaande fundering van houten palen bleek nog zeer degelijk. Juist de combinatie van restauratie en innovatie maakt deze lezing boeiend.

Ravissant ensemble De eerste twee verdiepingen zijn bestemd voor een café-restaurant, de drie erboven voor bewoning. In combinatie met een fraaie tuin en een terras op het zuidwesten dat uitziet over de binnenvaart en de jachthaven, moet zo een ravissant ensemble ontstaan. De hoofdconstructie bestaat uit gelamineerd vuren kolommen en liggers: per verdieping vijf spanten van drie kolommen en een ligger. Korbelen in de oksels verzorgen de langs-, koppelligers bij de vloeren de dwarsstabiliteit. De vele verzinkt stalen verbindingsmiddelen zijn speciaal ontwikkeld en vormgegeven. Voor de authenticiteit van de houtconstructie zijn ze zoveel mogelijk aan het zicht onttrokken. De gevels zijn ingevuld met hsb-elementen. Het geheel, inclusief dak, wordt bekleed met koper, zodat het gebouw als een monoliet toont. De grote rechthoekige kozijnen zijn minimaal gedetailleerd. De bovenliggende woonetages zijn helder van structuur met enkele basale voorzieningen. Een lift zorgt voor een soepele tred naar boven. Heko Spanten te Ede deed de kundige uitvoering van de houtconstructie.

LIESBETH VAN DER POL: *Brede school Amsterdam-Osdorp*

De hoofdconstructie bestaat uit kolommen en vakwerkliggers van FSC-gecertificeerd gelamineerd vuren.

Liesbeth van der Pol: de groenbeplate buitengevel van de brede school in Amsterdam-Osdorp heeft een behandeling met blitse schitterdeeltjes ondergaan.

De tweede Nederlandse bijdrage komt van Liesbeth van der Pol (Atelier Zeinstra van der Pol Amsterdam), die met een reeks prachtige ontwerpen naam heeft gemaakt. Ook de brede school in Amsterdam-Osdorp past in dit rijtje, niet alleen door de vormgeving, maar ook door de innovatieve materialisering in hout. Het gebouw, waarin twee basisscholen, een kinderdagverblijf, de GG&GD en buurtactiviteiten onderdak vinden in 45 ruimtes, telt vier verdiepingen van elk 4 m hoog; op de tweede verdieping zit een grote gymzaal.

De hoofdconstructie van kolommen en vakwerkliggers bestaat uit FSC-gecertificeerd gelamineerd vuren, de vloeren uit PEFC-gecertificeerd Kerto. Voorts zijn een hangbrug, trappen, tribunes en gevelsluitende elementen in gelamineerd hout uitgevoerd. De voordelen zijn groot: hoge prefabricagegraad, snelle montage en eenvoudige bewerkbaarheid voor bijvoorbeeld leidingdoorvoeren. Het houtaandeel is in een voorbeeldige samenwerking verzorgd door De Groot Vroomshoop en Finnforest Nederland te Nijmegen. AREC Architecten & Ingenieurs BV te Goirle voerde het projectmanagement.

Blitse deeltjes De keuze voor hout, zo stelt Van der Pol, werd ingegeven doordat de locatie zich op een kruispunt van groenstroken met bomen bevindt. Precies

daar wilde ze derhalve een aula in hout. De volgende logische stap was het hele gebouw in dit materiaal op te trekken. Natuurlijk sluit het tevens aan bij de kinderbeleving. Speciaal voor hen zijn ook de glaspuien aan de binnenzijde uitgerust met houten gevelkastjes voor boeken en knutselwerkjes. Bovendien heeft de groenbeplate buitengevel een behandeling met blitse deeltjes ondergaan, passend in deze tijd van gliternagels, -kleren en -haar. Voorts gaf een vergelijkend onderzoek met beton en staal aan dat hout qua gewicht, brandveiligheid, bouwtijd en milieubelasting er het beste uitkwam. Opmerkelijk is de samenwerking tussen kolom-liggerstructuur en tussenliggende ribbenvloeren. De laatste zijn opgebouwd uit een balklaag van Kerto-S (Straight) en vloerplaten van Kerto-Q (Quer; van de fineren ligt 20% dwars op de andere, waardoor een grotere sterkte en stijfheid ontstaat). Ze voldoen aan de Bouwbesluit-eisen, zoals geluidsisolatie, akoestiek en brandwerendheid (60 minuten). De vloeren hebben hiertoe een 70 mm dikke estrik-laag en, aan de onderzijde, een verlaagd plafond. Daarnaast zijn alle verbindingmiddelen in het hout opgenomen. Uit esthetische overwegingen zijn de balken hoger, zodat ze onder de verlaagde plafonds uitkomen en hout meer in het zicht blijft.

FOTO: MICHAEL EDOLS SYDNEY, AUSTRALIË

RICHARD LEPLASTRIER: *On the Nature of House: looking at the origins, the land and the framework of life*

Leplastrier, Tom Uren House in Balmain, Sydney.

Een centrale as door het huis verbindt de kleine tuin met de haven.

Leplastrier, Rainforest House in Mapleton, Queensland.

Landschap en bebouwing zijn één.

Wie Leplastrier heeft horen spreken, vergeet dat z'n leven niet meer. Hij is een man met filosofische diepgang en poëtische zeggingskracht. Minder beroemd dan collega, vriend en Pritzker Prize 2002-winnaar Glenn Murcutt, staat hij in kennerskring niettemin hoger aangeschreven vanwege de zuiverheid van zijn werk. Al is hij een teruggetrokken individualist, toch heeft hij als professor aan universiteiten in Japan en Australië zijn enorme kennis en ervaring aan heel wat studenten overgedragen, met blijvende invloed. Zijn bemoeienis met de revitalisering van de oude havengebieden van Sydney is groot.

Het Houtblad 6/2004 introduceerde hem in Nederland naar aanleiding van de aan hem toegekende Finse Spirit of Nature Wood Architecture Award 2004. Hij werd in het artikel voorgesteld als dichter-architect met een niet groot maar kostelijk oeuvre. Een kleine dertig projecten en voorts zes boten en wat meubilair prijken op de palmares van de bijna 66-jarige architect. Het artikel is te downloaden van www.houtblad.nl.

28 seizoenen Zoals de titel van zijn lezing aangeeft is zijn werk diepgeworteld in de geschiedenis en het landschap van Australië; buiten zijn vaderland weigert hij

te ontwerpen. Hij werkte twee jaar bij Jørn Utzon (1964-1966), die toen met z'n Sydney Opera House bezig was. Als student bezocht hij Japan, waar hij colleges volgde bij Tomoya Masuda en werkte bij Kenzo Tange. De Japanse architectuur maakte een onuitwisbare indruk op hem. De vormentaal, de harmonie met het landschap en het demontabele karakter (geen nagels!) zijn in zijn projecten terug te vinden. Voor hij zijn architectenpraktijk startte, trok hij twee jaar per motor via India naar Europa, alles opzuigend wat hij aan natuur en cultuur tegenkwam. Techniek, zo vindt hij, is nodig om een gebouw overeind te houden, maar de ware kunst is te begrijpen hoe ruimte, licht, locatie, klimaat - volgens de aboriginals zijn er 28 seizoenen -, leefgemeenschappen en de maatschappij functioneren. Veel hedendaagse architectuur is banaal, omdat wij zelf banaal zijn. De infrastructuur dicteert de omgeving: dit zijn de wegen, dat zijn de huizen erlangs. Daarentegen vloeit het landschap als een golfslag door zijn eigen projecten, en trekt zich weer terug. Om 'plaatsen van welzijn' te maken, gaat het erom de wortels der dingen, de archetypes, te vinden: intuïtief, sensitief, principieel. Zonder 'origins' geen originaliteit.

JAMES CUTLER: *Pacific Northwest Guesthouse e.a.*

Met de Grace Episcopal Church in Seattle, Washington won Cutler onlangs een Merit Award bij The Wood Design Awards 2005.

De architectuur in de Verenigde Staten staat niet hoog aangeschreven. Als land met een nog korte geschiedenis heeft het moeite een eigen bouwstijl te vinden. Maar altijd zijn er uitzonderingen. Zo weet het bureau Cutler Anderson Architects uit Bainbridge Island, Washington zich duidelijk te verheffen boven de heersende muzak-architectuur, vooral met prachtige ontwerpen in hout die uitblinken in milieubewustzijn, respect voor het landschap en aandacht voor detail. In ieder bouwwerk brengt het bureau strak maar poëtisch de aard van bezitter, locatie en materialen tot uitdrukking. Alzijdig onderzoek en uitvoering zijn even belangrijk als inspiratie. Daarvan geven inmiddels meer dan driehonderd projecten over de hele wereld blijk, waaronder 46 prijswinnende. Daarnaast worden interieurproducten als meubilair en verlichting ontworpen. James Cutler licht zijn werk in extenso toe met de nadruk op het Pacific Northwest Guesthouse (1990-1997) in Medina, Washington, een kolossaal hoogstandje in hout dat \$ 97 miljoen kostte. Het is in 1997 bekroond met de National Honor Award American Institute Of Architects en de Honor Award for Design Excellence AIA Pennsylvania.

Louis Kahn Cutler studeerde onder Louis Kahn, spiritueel baanbreker in simpele vormen en materialen. Deze eigenzinnige architect was voor hem een openbaring.

Als gevolg zoekt hij de waarheid in de breekbare werkelijkheid om ons heen, waarbij het hart belangrijker is dan het verstand. Een gebouw maken is meer draperen dan ontwerpen. Het is het huisvesten van emoties, zoals 'geloof' bij een kerk. De materialen wijzen de weg. Daarom besteedt hij ook veel aandacht aan de details: hoe meer je tekent, hoe meer je weet, hoe meer je kunt integreren. Zijn werk toont ambachtelijk als dat van Frank Lloyd Wright.

Het Pacific Northwest Guesthouse, gerealiseerd samen met Bohlin Cywinsky Jackson Architects voor opdrachtgever Bill Gates (Microsoft), is deels in een beboste heuvel gebouwd met uitzicht over Lake Washington. Op het landgoed zijn tevens bos en wetlands aangelegd. Het complex bestaat uit een losse verzameling gebouwen (14.640 m²). Een garage voor dertig auto's gaat eronder schuil. Als grote bijzonderheid is het geheel opgetrokken in gerecycled hout. Andere bezienswaardigheden zijn een enorme bibliotheek annex leeskamer met koepelplafond, theater, dinerzaal en binnenzwembad. Het is volgestouwd met elektronica: luidsprekers in de muren volgen je van kamer tot kamer. Bezoekers krijgen een chip mee die alles regelt: temperatuur, licht, tv. ■

HANS DE GROOT